

Галина Афанасіївна Іваниця,

кандидат педагогічних наук, проректор Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників,
м. Вінниця

ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ ІДЕЇ ГУМАНІЗМУ ТА ДОБРОДІЯННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ГУМАНІСТИЧНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

В статті представлений аналіз спадщини педагогів-гуманістів України, досліджено генезу становлення ідеї гуманізму, добродіяння в вітчизняній історико-педагогічній літературі.

***Ключові слова:** гуманізм, добродійність, гуманістична педагогіка, генеза становлення ідеї, педагоги-гуманісти.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Прояви гуманізму, добродійності (благодійності) помітні впродовж усієї історії людства, як зародження гуманістичного світогляду про єдність, цілісність і уразливість людського суспільства, що потребує взаємодії і взаємної підтримки, добровільної відмови від соціальної нерівності. Як ідейно-цілісний комплекс, гуманізм вміщує у собі загальнолюдські цінності, вироблені людством на суперечливому шляху розвитку – людяність, доброту, свободу, справедливість, гідність, працьовитість, добротинність, відповідальність, братерство та ін. Зрештою, гуманістичні ідеї, що пов'язані з розумінням людини як частини природи і самоцінності її особистості, сформували основу провідної світової орієнтації прогресивних суспільних рухів.

Проблема добродіяння, як педагогічна означилась із становленням гуманістичної педагогіки. Звернення до рефлексії історико-педагогічної наук, допоможе відродити благочестиві, але забуті категорії святості (І. Бех). Знання історичного досвіду виховання й різних інтерпретацій гуманної, добродійної (благодійної), милосердної діяльності допоможе знайти форми, органічні витлумаченим поняттям. У педагогічній спадщині класиків вітчизняної і

зарубіжної педагогіки міститься потужний гуманістичний потенціал, проте він недостатньо використовується у педагогічній практиці. Особливо продуктивним для осмислення функцій гуманістичних цінностей у процесі орієнтації людини є звернення до педагогічної спадщини педагогів-гуманістів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз філософсько-педагогічної спадщини свідчить про утвердження гуманістичних педагогічних ідей у працях П. Верджеріо, Е. Роттердамського, М. Монтеня, Ф. Рабле, Т. Мора, Т. Кампанелли, В. Фельтре, А. Дістервега, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Я. Коменського, Д. Локка, К. Ушинського та ін. Значення гуманізму та добродіяння у вихованні молодих поколінь високо піднесли представники української педагогічної думки (П. Юркевич, В. Дурдуківський, О. Духнович, П. Житецький, В. Науменко, І. Огієнко, С. Русова, Я. Чепіга, С. Черкасенко та ін.). Основою новаторських виховних концепцій ХХ століття (П. Блонський, Г. Ващенко, Я. Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський, О. Захаренко та ін.) була яскраво виражена спрямованість на добродійність як рушійну силу самореалізації особистості.

Сучасний рівень осмислення проблем морального виховання дітей і молоді на основі формування готовності до добродіяння презентують дослідження І. Беха, Л. Богопольської, О. Бодальова, Є. Бондаревської, М. Боришевського, В. Вілюнаса, О. Докукіної, В. Киричок, В. Москалець, Р. Павелківа, Т. Поніманської, О. Сухомлинської, Г. Тарасенко, В. Тернопільської, В. Чепикова, К. Чорної та ін. Окремі аспекти проблеми висвітлені у вітчизняних дослідженнях у контексті морально-естетичного виховання в процесі позакласної виховної роботи (В. Білоусової, М. Боришевського, А. Вірковського, С. Гончаренка, І. Осадченко, О. Кононко, І. Кравченко, Ж. Петрочко та ін.).

Сучасні дисертаційні дослідження дотично висвітлюють проблему формування добродійності школярів: психолого-педагогічні особливості

морально-особистісного розвитку молодшого школяра (І. Кругленко, В. Плахтій, Н. Шагай); формування емпатії у дітей (Л. Виговська, І. Коган, Л. Стрелкова); виховання моральних цінностей (Г. Бондаренко, О. Коркішко, Л. Ороновська), моральної культури (В.Салко), гуманних якостей (І.Тадєєва) та ін.

Однак, як у філософських, так і в психолого-педагогічних дослідженнях поза увагою залишається сутність і структура добродійного вчинку, визначення змісту, форм і методів виховання добродійності в дітей різних вікових груп.

Метою статті є аналіз педагогічної спадщини педагогів-гуманістів України та дослідження генези становлення ідеї добродіяння в вітчизняній гуманістичній педагогіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок розвитку гуманізму в Україні своїм корінням сягає історії життєдіяльності стародавніх слов'ян. Відомо, що доброчесність і діяльне милосердя (добродійність) були їхніми характерними рисами, зумовленими слов'янською ментальністю, мирним родом занять, кліматом, самою природою людини, її схильністю до добра. Проведене дослідження виявило, що ідеї гуманності, людяності, любові й справедливості знайшли відображення в книгах духовно-церковного змісту, пам'ятках писемності Київської Русі (твори Ізборника Святослава – „Слово Ксенофонта до своїх синів”, „Слово про прочитання книжне”, „Слово о законі і Благодаті” митрополита Іларіона; „Заповіти гуманності”, в Біблії тощо). У „Повчанні” Володимира Мономаха проголошуються добродійні правила: убогих не забувати, милостиню чинити щедро, бо це є початок всякому добру; старих шанувати як батьків, а молодих як братів; хворих відвідувати...

Найвизначнішими гуманістами XV-XVII ст. в Україні були Ю. Дрогобич, П. Русин, С. Оріховський. У постренесансний період національно-генетичні благодійні тенденції слов'янських народів підхопили громадсько-культурні організації – братства, які стали культивувати й розвивати добродійні й благодійні традиції до культуротворчих процесів, в основі яких знаходиться суспільно-значуща мета – творіння добра. Братства допомагали бідним, хворим

та їхнім родинам, виховували в собі і своїх дітях риси солідарності, взаємної любові й поваги, потягу до взаємної безкорисливої допомоги (добродійності). Процес навчання й виховання в братських школах будувався на засадах поєднання національних культурно-просвітницьких гуманістичних традицій з надбаннями європейської культури.

Активний учасник братського руху Л. Зизаній-Тустановський обстоював ідею „самовладдя людини” (людина – творець своєї долі), доводячи, що саме від волі і розуму людини залежить той шлях, який вона обирає в житті, і всі вчинки – як добрі, так і погані – залежать від неї самої. Люди можуть бути добродійними самі собою, їхнє життя має бути сповнене активною творчою працею і добрими вчинками, бо людина завжди повинна служити добру на землі.

На теренах української педагогічної думки XVI-XVII ст. працювали П. Беринда, І. Борецький, А. Елласонський, брати З. і С. Полоцькі, Ф. Прокопович, М. Смотрицький, К. Ставровецький. Ідеями гуманізму проникнуті релігійно-педагогічні погляди І. Галятовського на природу людини, як гармонійне поєднання душі й тіла, творця власної долі, яка володіє свободою вибору між добром і злом, добродійністю й гріховністю. Основоположною категорією діяльності вченого виступало добро, а милосердя (добродіяння) – його ціннісною складовою, бо саме творення добра, виховання добродійностей у собі є основними завданнями людини, реалізувати які можна, лише активізуючи свої внутрішні потенції і керуючись біблійними принципами (будь милосердним, дотримуйся покаяння, твори добро, не чини зла, умій прощати, чини справедливо, полюби ближнього свого як самого себе, будь скромним).

Сприяли розвитку вітчизняної педагогіки ідеї щодо організації педагогічного процесу на гуманістичних засадах О. Духновича, який наголошував, що „сили духовні виправляються через неперервну старанність до добра” [5, с. 69]; С. Миропольського, який вказував, що стосунки вчителя й учня, „дух” школи є показником рівня навчально-виховного процесу і засобом виховання різних якостей особистості [5, с. 146]. М. Козачинський у своїх

дослідженнях доводив необхідність формування гуманних якостей особистості шляхом вироблення моральних звичок, які створюють другу індивідуальну природу людини. Він указував на важливу роль добродійних (добродійних) вчинків у становленні особистості, оскільки людина тим і відрізняється від тварини, що перед тим, як діяти, усвідомлює мету і засоби своєї діяльності [5, с. 87].

В педагогічній спадщині Г. Сковороди центральне місце посідає Людина в її взаємовідносинах зі світом. Суть морального виховання, на думку філософа, полягає в зміцненні добродісності, опануванні особистістю таких шляхетних почуттів, як любов, дружба, вдячність, та відповідної поведінки: готовності до самопожертви та самообмежень заради оточення, а формування здатності до морального вчинку має здійснюватись у відповідності до природи та життєвого прикладу дорослих, йти від серця [7]. Добродісності можуть бути виховані людиною, якій самій притаманні ці якості: адже „любов викликається любов'ю і, бажаючи бути любимим, я сам перший люблю” [7, с. 272].

Представники української демократичної думки (М. Коцюбинський, І. Франко, Леся Українка, Т. Шевченко) також рішуче відстоювали ідеї гуманізму, добра в навчанні та вихованні. М. Пирогов одним із перших серед педагогів як центральну висунув вимогу гуманного ставлення до дітей і формування людяності в дитини, поваги до її гідності. Виховувати дитину, на його думку, означає виробляти в неї усвідомлення високого людського покликання в житті, що вимагає від батьків, учителів та всіх членів суспільства сприяння всебічному розвитку дитини і формуванню чесною, благородною (милосердною, добродійною, чутливою, порядною) людини, здатної творчо трудитися на благо всіх.

П. Юркевич відстоював значення не тільки моральної індивідуальності людини, а й мотивів її моральних вчинків, оскільки дієвість людини пов'язана з „серцем”, яке „любить добро і прагне до нього так само, як око охоче зупиняється на прекрасному образі”. Справжнім добрим вчинком філософ

вважав такий, який здійснений не під впливом зовнішніх умов і примусу, а безкорисливо, під впливом „свобідної любові серця до добра” [10, с. 190–196.]

Принцип гуманізму став пріоритетним при створенні нової школи в період становлення національної системи освіти й виховання, яку представляли В. Антонович, Б. Грінченко, М. Драгоманов, В. Дурдуківський, П. Житецький, В. Науменко, І. Огієнко, О. Русов, С. Русова, Я. Чепіга, С. Черкасенко та ін. У радянський період, попри ідеологічні перешкоди, ідеї гуманізму займали основне місце в педагогічних концепціях Г. Ващенка, А. Макаренка, В. Сухомлинського. Зокрема, не втратив своєї актуальності яскравий образ виховного ідеалу української людини, створений Г. Ващенком на основі глибокого вивчення історії, культури та педагогічного досвіду українського народу. Його підґрунтям виступають два головних принципи: християнської моралі, яка закладає в основу виховання загальнолюдські цінності (закон творення добра і боротьби зі злом, побудову справедливого суспільства, яке спирається на закони краси й любові) та української духовності, яка відображає національні цінності, виплекані впродовж віків й найбільше відповідають психології народу (гостинності, мистецькій творчості, вірності у коханні, доброчесності і діяльному милосердю тощо.) По-друге, у вихованні (як у родинному, так і в громадському) однозначно заперечується авторитарність („На ґрунті насильства не може розвиватись ні любов, ні краса, ні добро. Бо все це вияв свободної волі людини, як образу і подоби Божої”) [6, с. 47]. По-третє, Г. Ващенко категорично відкидає тезу, що християнство „ослаблює людину”, спонукаючи її „підставляти другу щоку”, бо характер людини має поєднувати в собі і силу, і християнський світогляд, бути спрямованою на добро. „Характер є виявом свободної волі людини. Тому людина відповідає за свій характер, чи добрий, чи злий” [3, с. 47].

Базовий стрижень педагогіки А. Макаренка – вчення про дитячий колектив, який і виступає необхідною умовою повноцінного розвитку особистості. Особливого значення набувають гуманістичні ознаки стилю й тону дитячого колективу: мажор; готовність до спланованих корисних дій; почуття

власної гідності, яке впливає з уявлення про цінність свого колективу; здатність обирати залежно від обставин таку лінію поведінки, яка найбільше відповідає інтересам колективу; єдність колективу; відчуття захищеності кожного його члена; здатність до гальмування, уміння поступитися товаришеві в суперечках, загальна ввічливість; активність, постійна готовність до корисного ділового руху. Вся діяльність у виховних закладах заснована на принципах колективне рішення і виконання всіх дій, зміни складу загонів, системи перспективних ліній. Ці ідеї А. Макаренка, згодом узагальнив санкт-петербурзький учитель І. Іванов і розробив технологію колективного творчого виховання. Сутність її – це формування особистості в процесі роботи на користь інших людей, організація такого способу життя колективу, що ґрунтується на засадах моральності та соціальної добротворчості.

Узагальнення гуманістичних поглядів В. Сухомлинського дало підстави для визначення основних напрямків виховання добродійності через формування в дітей ставлення: до рідних (вчити дітей любити батьків, співчувати, жаліти, сприяти духовному спілкуванню дітей з батьками); до людей похилого віку (виховувати терпимість, поблажливість, чутливість); до товаришів (вносити в дитячий колектив дух сімейної сердечності, задушевності, взаємної довіри, співпереживання, допомоги); до природи (попереджати байдужість і жорстокість до живого й прекрасного в навколишньому світі); до незнайомих людей (вчити делікатності, стриманості у взаємостосунках із хворими, самотніми, людьми з фізичними вадами; терпимості до вад інших). Педагог-гуманіст піклувався про те, щоб його вихованці переживали багатогранні, різноманітні відтінки почуттів (співчуття, жалість, хвилювання про добро, радість інших людей, докори сумнівів) і щоб робили добрі вчинки не через бажання вирізнитися серед інших, а з внутрішніх безкорисливих спонукань, отримуючи задоволення як від процесу здійснення добродіяння, так і від його результату. Аналіз педагогічної спадщини В. Сухомлинського збагатив дослідження практичними рекомендаціями щодо засобів, форм, методів формування в дітей найтонших моральних почуттів –

людського обов'язку, доброти, чутливості, чуйності. „Бережіть дитину від добродесного марнослів'я і солодких теревенів, – закликає В. Сухомлинський, – хай добро живе в душі, у вчинках, а не на язиці. Серце болить, коли бачиш, як у багатьох школах вихователі заохочують пустопорожнє базікання про доброту замість того, щоб запалити вогник людяності й доброти, який би, образно кажучи, освітлював зсередини дитяче серце” [8, с. 322].

В основі педагогіки О. Захаренка лежить „принцип трикутника”: дитина – батьки – вчитель, а центром педагогічного процесу є дитина, її розвиток, формування її внутрішнього світу й організації її життя. Ідеалом вихованої людини педагог вважає фізично і духовно здорову людину, яка живе за законами добра й краси, сповідає загальнодержавні закони, загальнолюдські принципи й цінності. У діяльності вчителя, за його переконанням, мають бути: глобальна ідея (здоров'я і життя людини), актуальна ідея (потреба в інформованості кожного вчителя), найнеобхідніша ідея (школа – затишний родинний будинок, де кожна дитина – скарб) та найдавніша ідея (милосердя, як найвища цінність людини). О. Захаренко обґрунтував методичну систему формування духовних цінностей, згідно з якою до навчально-виховного процесу школи було впроваджено новітні технології, шляхи, форми й методи формування духовних цінностей особистості. Турбота про людей була наріжним каменем системи родинного виховання в школі. Педагог усім своїм життям, усією діяльністю закликав своїх вихованців: „Поспішаймо робити добро. Духовне добро. Воно в стократ цінніше від матеріального!” [4, с. 54].

В педагогічній спадщині Ш. Амонашвілі, автора нового наукового напрямку – „Гуманно-особистісний підхід до дітей в освітньому процесі”, найбільш привабливими вважаємо *три принципи гуманної педагогіки*: (одухотворення середовища навколо дитини; утвердження в дитині її особистості; вияв творчого терпіння, при допомозі дитині в самопізнанні) та *три закони гуманної педагогіки* (любити кожную дитину; розуміти й приймати її такою, якою вона є; озброїтись оптимізмом у ставленні до будь-якої дитини). Ш. Амонашвілі визначив формулу гуманістичної педагогіки: прийняти –

зрозуміти – допомогти – любити – співчувати – радіти успіху дитини – надихати [1].

Нова освітня гуманістична філософія – теорія особистісно зорієнтованого виховання, розроблена І. Бехом – альтернатива директивному підходу до виховання, яка забезпечує дитині право на свободу вибору ціннісної позиції, на цінність людського духу і цінність життя загалом, на можливість його дієвого здійснення за наявності в неї установки на подолання дисгармонії в досвіді, поведінці, спілкуванні, діяльності. Особистісно зорієнтоване виховання, за визначенням І. Беха, – це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети. Згідно з ним добро стає сутнісним визначенням людини, істина ж – лише засобом для розвитку її духовності. Виховні ситуації, які створюються в межах особистісно зорієнтованого виховання, мають забезпечити розвиток такого рівня свідомості, який би спонукав дитину до самопізнання й самоактивності з тим, щоб вона могла стати творцем власного духовно багатого життя. І. Бех розробив нові методологічні підходи (систему положень, які виступають пояснювальними схемами щодо організації виховного процесу) до морально-духовного виховання і розвитку особистості. Запропоновані ним виховні інваріанти (формування в суб'єкта здібності і бажання усвідомлювати себе як особистість; культивування цінності іншої людини; формування образу „хорошого іншого”; використання „ефекту генерації” та „ефекту присутності” у виховному процесі; культивування у вихованця досвіду свободи приймати особистісних рішень; культивування зворушливого виховного впливу) покликані зробити процес виховання більш прогнозованим, а значить і більш розвивально ефективним [2, с. 88–94].

Проблема зв'язків етично-естетичного та екологічного виховання молодших школярів й актуальних завдань підготовки вчителів до їх реалізації досліджена Г. Тарасенко. „Поряд з добром та істиною, краса завжди була могутнім засобом упорядкування дійсності, адже духовні рівні моральної та естетичної довершеності є тотожними” [9, с. 54–55]. Використання

розробленого Г. Тарасенко методичного інструментарію та практичного матеріалу для організації безпосереднього емоційно-чуттєвого контакту дітей з навколишнім забезпечують їх „ціннісне ставлення до природи” [9, с. 135]. Уроки милування природою (радість щоденних прогулянок), трудові справи в природі (енергія добрих і дбайливих рук) пропонують широкий спектр добродійних форм допомоги довкіллю; свята на честь природи, театр, ігри розвивають художньо-образне мислення, навчають співпереживанню і є одним з основних шляхів виховання в учнів естетично-гуманного добродійного ставлення до природи.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Аналіз історико-педагогічної літератури засвідчив, що проблема добродіяння є стрижневою для вітчизняної гуманістичної педагогіки, а гуманістичне виховання має певну логіку розвитку та специфіку, пов'язану із соціокультурним середовищем суспільства і певним конкретно-історичним періодом. Важливою є практика організації гуманістичного виховання. Зокрема, провідну роль у формуванні здатності особистості до саморозвитку моральних якостей відіграє виховання, для якого потрібно створити відповідні умови. Виховання добродійності відбувається через формування в дітей ставлення до рідних, до товаришів, до природи, до незнайомих людей та людей з фізичними вадами тощо. До основних гуманних засобів та методів морального виховання дітей відносять переконання, особистий приклад вихователів, наслідування, вправління для вироблення моральних звичок. Гуманний педагог виявляє любов до дитини, вірить у її власні сили, розуміє її природу, здійснює індивідуальний підхід, не вдається до авторитаризму, сліпого підкорення дітей наказам дорослих, упроваджує гуманну систему заохочень і покарань, забезпечує моральну та фізичну свободу в діях і вчинках учнів. До подальших напрямків дослідження відносимо розроблення на основі історико-педагогічного гуманістичного досвіду методичного інструментарію формування добродійності школярів.

Список використаної літератури

1. Амонашвілі Ш. О. Школа життя : трактат про почат. ступінь освіти, засн. на принципах гуманно-особистісної педагогіки : пер. з рос. / Ш. О. Амонашвілі ; [пер. з рос.: М. М. Литвин, В. К. Гаврилькевич]. – Хмельницький : Подільський культ.-просвітит. центр ім. М. К. Реріха, 2002. – 169 с.
2. Бех І. Д. Нові методології виховання підростаючої особистості / І. Д. Бех // Український соціум. – 2004. – № 1 (3). – С. 88–94.
3. Ващенко Г. Виховання волі і характеру : підручник для педагогів / Г. Ващенко ; редкол.: А. Алексюк та ін. ; передмова В. Герасименка. – К. : Школяр, 1995. – 385 с.
4. Захаренко О. А. Школа над Россю / О. А. Захаренко, С. М. Мазурик. – К. : Рад. школа, 1979. – 150 с.
5. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура : підручник / М. В. Кордон. – 3-тє видання. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 584 с.
6. Львівська обласна організація Всеукраїнське педагогічне товариство імені Григорія Ващенка // Григорій Ващенко : повернення в Україну. – 2000. – С. 47.
7. Сковорода Г. С. Пізнай в собі людину / Г. С. Сковорода ; пер. М. Кашуба, пер. поезій та ред. В. В. Войтович. – Л. : Світ, 1995. – 528 с.
8. Сухомлинський В. О. Педагогічні статті / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 5. – 639 с.
9. Тарасенко Г. С. Взаємозв'язок естетичної та екологічної підготовки вчителя в системі професійної освіти : монографія / Г. С. Тарасенко. – Черкаси : Вертикаль, 2006. – 367 с.
10. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. І. Чижевський ; ред. О. Шокало. – К. : Орій, 1992. – 230 с.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор, Тарасенко Г. С.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2015

Иваница Г. А. Генеза становления идеи гуманизма и добродетельности в отечественной гуманистической педагогике

В статье представлен анализ наследия педагогов-гуманистов Украины, исследовано генезу становления идеи гуманизма и добродетельности в

отечественной историко-педагогической литературе.

Ключевые слова: гуманизм, добродетельность, гуманистическая педагогика, генеза становления идеи, педагоги-гуманисты.

Ivanytsia G.A. The Genesis of the Formation of the Idea of Humanism and Good-doing in National Humanistic Pedagogics

The article deals with the analysis of the heritage of teachers-humanists of Ukraine, the genesis of the formation of the idea of humanism, good-doing in national historic-pedagogical literature is researched.

The analysis of historical-pedagogical literature proved that the problem of good-doing is a key-problem for national humanistic pedagogics and humanistic upbringing has a certain logics of development and specifics connected with socio-cultural environment of the society and certain concrete historical period.

The practical side of humanistic education organization is important. In particular, education plays the leading role in the formation of person's capacity to self-development of moral qualities, certain conditions should be formed. Good-doing upbringing is formed through the formation of children's attitude to their relatives, to friends, to nature, to unknown people, invalids and so on. The main humanistic method and means of moral education of children are convictions, the personal example of educators, imitation, moral habit trainings. A humane teacher displays love to a child, believes in child's force, understands child's nature, makes an individual approach, never makes authoritarianism, never demands blind submission of children to the orders of grown-ups, implements humane system of promotion and punishment, guarantees moral and physical freedom in pupils' doings and actions.

The research under consideration proved that the beginning of the development of humanism in Ukraine goes back to the history of ancient Slavonic people, the ideas of humanism, and love were found in the books of spiritual-church meaning, the monuments of Kyiv Rus.

In Post-Renaissance period national- genetic charity tendencies of Slavonic people were developed by civil cultural organizations-brotherhoods, which began to cultivate and develop good-doings and charity traditions to cultural creative processes on the basis of the aim of good-doing.

The ideas of P. Berind, I. Boretskiy, A. Ellasonskiy, brothers of Z. and S. Polotskiy, F. Prokopovich, M. Smotritskiy, I. Galyatovskiy, O. Pukhnovich, S. Miropolskiy, M. Kazachinskiy, G. Skovoroda, M. Pirogov, P. Yurkevich helped the ideas of humane national pedagogics.

The principle of humanism began and became prior when a new school was formed at the period of the formation of national system of education which was represented by V. Antonovich, B. Grinchenko, M. Dragomanov, V. Durdukivskiy, P. Zhitetskiy, V. Naumenko, I. Ogiyenko, O. Rusov, S. Rusova, Ya. Chepiga, S. Cherkasenko and others. In the Soviet period notwithstanding ideological obstacles humanistic ideas were leading in pedagogical conceptions of G. Vashchenko, A. Makarenko, V. Sukhomlinskiy, O. Zakharenko, Sh. Amonashvili.

The working out of methodical instruments of the formation of good-doing of pupils on the basis of historical pedagogical humanistic experience belongs to the future ways of the research.

Keywords: *humanism, good-doing, humanistic pedagogics, the genesis of ideas formation, teachers-humanists.*